

АНАЛИЗА ЕФЕКТА ПРОПИСА НАЦРТ ЗАКОНА О ДУАЛНОМ ОБРАЗОВАЊУ

1. Који су проблеми које закон треба да реши?

Привреда Србије и њен развој у великој мери зависе и од квалитета и доступности радне снаге. У Србији, упркос великој незапослености (нарочито младих), постоје отворена радна места за квалификовану радну снагу, пре свега у занатско-техничким занимањима, на која послодавци не могу да запосле одговарајући кадар.

Послодавци не могу да дођу до потребних радника са средњом стручном спремом, и у већини случајева немају капацитете, властите ресурсе, нити времена за њихову додатну обуку, што већ низ година има за последицу значајан број непопуњених радних места. У актуелној економској ситуацији ова појава није занемарљива. Незапосленост утиче на раст сиромаштва, посебно у сегменту популације младих, као и на све више опадајућу стопу наталитета.

Разна истраживања показују да послодавци знатно чешће организују обуке да би покрили недостатке у едукацији младих за време њиховог школовања, него што спроводе или младе шаљу на оне високософистициране и напредне обуке. Истраживање је показало да су од 2001. до 2012. године привреду недостаци образовног система коштали скоро 3,5 млрд. евра¹. Наведени проблеми демотивишу послодавце да запошљавају младе и неискусне људе, јер у одређеном периоду имају истовремено превелика пореска оптерећења, улагање у доквалификацију новозапослених и губитак због ниже продуктивности у периоду њихове адаптације.

Предлог привреде је да је неопходно увођење дуалног образовања, како би се омогућило стицање практичних знања и вештина ученика у току трајања образовања.

Иако пружају најдиректнију могућност за сусрет средњошколаца и послодаваца, тренутно се практична настава и професионална (ученичка) пракса изводе на начин који није одговарајући и не даје очекиване ефекте у виду усвајања вештина и развоја компетенција.

Практична настава се од 1992. до 2003. године у средњем стручном образовању реализовала по истим програмима. Од 2003. године се мењала како су се мењали целокупни планови и програми наставе и учења у 59 огледних профила. Међутим, место реализовања практичне наставе се није променило – у већини школа практична настава се реализује у школским радионицама које нису адекватно опремљене. Са друге стране, како се технологија производње и обављање процеса рада у савременим условима пословања веома брзо мења, послодавци морају у циљу опстанка на тржишту пратити те промене усвајањем нових технологија и употребом нових техника и опреме производње. Школе својом опремом у школским радионицама не могу пратити те промене и најчешће ученици користе за практичан рад ону опрему, тј. машине које су у послодавци расхodoвали као застареле. Исто тако, наставници практичне наставе нису у могућностима да ученицима пренесу знања и вештине које

¹ др Ристић, З., Рајић, Д., Павловић, Љ.: Бољи услови за запошљавање младих (стр. 14); Унија послодаваца Србије, 2013, Београд

се мењају током времена због технолошког напретка, као начин понашања у радном окружењу, јер и сами немају то практично искуство. Истовремено, учењем у реалном радном окружењу се развијају вештине и склоности ка раду, које се тешко могу развити у вештачки креираном и симулираном амбијенту.

Чак и када се практична настава одвија у компанијама, квалитет није на задовољавајућем нивоу, јер се сам концепт практичне наставе заснивао на обавези школа да ученицима обезбеде место за обављање праксе. Потребне послодаваца за образовним профилима уопште нису узимане у обзир, а практична настава се организовала на начин да се изађе у сусрет школама како би испуниле тражену форму. Компаније нису имале обавезу да делегирају запосленог који ће се бринути да ученик током трајања практичне наставе стекне сва знања и вештине предвиђене наставним планом и програмом., и нису постојали уговорни односи којима би се регулисале сва права и обавезе ученика и послодаваца током трајања практичне наставе.

Унапређивањем квалитета практичне наставе које се постиже дуалним образовањем, односно учењем кроз рад, ствараће се и подстицати предузетнички дух и самозапошљавање јер ће ученици бити у прилици да у реалном радном окружењу науче много тога што се у школи не учи, стећи ће разне вештине, биће у прилици да развијају предузетнички дух и да се можда одлуче и на покретање сопственог бизниса по завршетку школовања

Ако нема искуство из праксе, млад човек се тешко одлучује и на покретање самосталног бизниса. Истраживања показују да ће само 3% до 5% младих људи покренути самостални посао², ако током школовања нису стицали неко радно искуство, али у оним срединама у којима јесу стицали то искуство, 15% до 20% младих који су завршили школовање ће покренути сопствени бизнис.

Према последњим статистичким подацима (Анкета о радној снази за први квартал 2017, извор: РЗС), у Србији је око 452.800 незапослених лица, од којих је скоро петина становништво старости 15 до 24 године.

- Међу младим незапосленим људима, 62% нема никакво радно искуство, а око 150 000 младих (старости од 15 до 24 године) нити се школује, нити ради.
- Искуство показује да када млад човек пола године после школовања нема посао, остају трајне последице по његову продуктивност. Када инжењер не ради три године он губи знања која је стекао у школи, не стиче знања која би могао стећи на послу, губи самопоуздање и самопоштовање и то више није тај квалитет када једном нађе посао.

Садашњи систем средњег стручног образовања у Републици Србији је превасходно школски, а учење на раду, и када га има, одвија се у виртуелним школским радионицама, док се у предузећима ретко одвија.

- Стопа наставка школовања од основне до средње школе у Србији је око 92% (осталих 8% одустану од даљег школовања).
- Од укупног броја ученика који после завршене основне школе наставе школовање, 75% ученика определили за средње стручне школе, али се око четвртина

² OECD (2016), *Competitiveness in South East Europe: A Policy Outlook*, Competitiveness and Private Sector Development, OECD Publishing, Paris, p.126 [http:// dx.doi.org/10.1787/9789264250529-en](http://dx.doi.org/10.1787/9789264250529-en)

тог броја определи за економију, право и медицину. Друга четвртина се определи за неку од школа која ће омогућити лакши улаз на факултет него гимназија.

- За трогодишње школовање за занатска занимања се определи око 15% ученика који настављају школовање по завршној основној школи.

- Занимљиво је да многи ипак не упишу факултет или га не заврше, па на крају имамо податак да је у структури активног становништва Србије, највеће учешће становништва са завршеном средњом стручном школом (52%), док је учешће становништва са високим образовањем мање од 18%.

- Истовремено, међу незапосленима највише оних оних са средњом школом (чак 65%), па и међу онима који се налазе у категорији дугорочно незапослених лица.

Имајући у виду наведено, као и стање на тржишту рада Министарство просвете, науке и технолошког развоја (у даљем тексту: Министарство) дефинисало је увођење и развој дуалног образовања као један од приоритетних циљева, што свакако захтева и нормативно уређивање овог вида образовања.

Изради Закона о дуалном образовању приступило се и са циљем да се концепција дуалног образовања прилагоди времену, потребама и условима у којима се може одвијати овај процес у Републици Србији, уједно користећи сва искуства европских земаља које имају развијен овај систем образовања.

У изради Закона су коришћена искуства стечена током реализације пилот пројеката развоја дуалног образовања у Србији.

У пилот пројекте дуалног образовања које у Србији подржавају Немачка организација за техничку сарадњу (ГИЗ), Швајцарска агенција за развој и сарадњу (СДЦ) и заједнички пројекат привредних комора Србије и Аустрије, закључно са претходном школском годином (2016/2017), било је укључено више од 60 компанија, 18 школа, са преко 900 ученика.

Увођење елемената дуалног образовања у средње стручно образовање у Србији започело је 2013. године пројектом Немачке организације за техничку сарадњу (ГИЗ) „Реформа средњег стручног образовања у Србији”. Тада су у редован систем школовања уведена три образовна профила - индустријски механичар, електричар и бравар-заваривач.

Аустрија се укључила у сектор услуга (образовни профил трговац и техничар за логистику и шпедицију). Потписивањем Меморандума о сарадњи између Привредне коморе Србије, Министарства просвете, науке и технолошког развоја РС, Савезног министарства за Европу, интеграцију и спољне послове Републике Аустрије и Привредне коморе Аустрије, 09. фебруара 2016. и званично је потврђена подршка Републике Аустрије у развоју елемената дуалног образовања у средњем стручном образовању у Републици Србији.

Кроз Пројекат Привредне коморе Србије и Привредне коморе Аустрије, од фебруара 2017. године у Трговачкој школи у Београду је организовано образовање за целу генерацију ученика првог разреда трогодишњег профила трговац. Укупно 120 ученика се образовало за трговца по дуалном моделу у сарадњи са 5 пет компанија. Истовремено, у сарадњи пре свега са великим аустријским шпедитерским компанијама, али и другим заинтересованима развијен је нови образовни профил – техничар за логистику и шпедицију.

Швајцарска је преко Швајцарске организације за развој – СДЦ инвестирала у развој профила по дуалном моделу образовања за сектор дрвно-прерађивачке индустрије (образовни профил оператер за израду намештаја).

Сви профили су изабрани на основу потражње предузећа и тржишта рада, од стране одговорних актера - МПНТР, ЗУОВ, ПКС, НСЗ, Савета за стручно образовање и образовање одраслих, асоцијација средњих стручних школа (а пре свега машинских и електротехничких школа).

У свим предузећима која учествују у дуалном образовању у оквиру пројеката, лица која су задужена за рад са ученицима - инструктори похађали су обуку засновану, поред осталог и на стицању педагошко-дидактичких знања и вештина потребним за рад са ученицима. Ова обука је, истовремено, обухватила и све елементе законодавног оквира релевантног за боравак ученика у компанијама (као што су прописи у области образовања прописи у области рада и радних односа, заштите на раду) , као и упознавање са делом наставног плана и програма који се реализује код послодаваца. Обуку су држали тренери из области образовања – представници Завода за унапређивање образовања и васпитања, наставници, као и стручњаци за дуално образовање из Аустрије са великим искуством у овој области. На појединим обукама, поред будућих инструктора, учествовали су и наставници практичне наставе са чијим школама су послодаваци успоставили сарадњу. Обука инструктора је трајала у највећем броју случајева три радна дана.

Приликом укључивања послодаваца у дуални систем образовања сагледаване су могућности послодаваца да реализују наставни план и програм. То се одосило на сагледавање могућности за реализацију сваке наставне јединице и сагледавање материјално-техничких услова у погледу располагања адекватном опремом, постројењима, машинама, радним амбијентом, потребним материјалом итд., као и услова у погледу постојања адекватног броја запослених задужених за инструкторски рад са ученицима. Како у реалности није било могуће очекивати да ће сваки послодавац бити у могућности да у потпуности реализује план и програм наставе и учења, стицање потребних знања и вештина је вршено или у другим предузећима или у школи.

Наставници практичне наставе имали су улогу да прате реализацију наставног плана и програма и да се старају о томе да сви ученици усвоје знања и вештине које су предвиђене. Такође, имали су задатак да сарађују са инструкторима и пруже им подршку у реализацији плана, програма и праксе код послодаваца, као и подршку у решавању тешкоћа и изазова који су се јавили у раду са ученицима током обављања практичне наставе. На тај начин, и наставници су имали прилику да унапреде своја практична знања и да се упознају са реалним процесом рада како би могли обављати квалитетнију припрему ученика за учење код послодаваца.

Што се тиче избора нових образовних профила за дуално образовање је извршен спровођењем нове методологије уписне политике у средње стручне школе, која се за разлику од претходних година, заснива на уважавању и сагледавању потреба привреде за кадровима на локалном, регионалном и националном нивоу. У спровођењу нове методологије учествовало је више актера: задатак ПКС је био да у сарадњи са јединицама локалне самоуправе и Националном службом за запошљавање, на нивоу целе земље, сагледа реалне потребе привреде и прикупи податке по питању потребног кадра. Прикупљени подаци су достављени Министарству просвете на

основу којих је донета коначна одлука о броју и структури уписа ученика за наредну школску годину. Упис у средње школе, испланиран на овај начин, представља још један од великих корака у низу учињених, у циљу премошћавања великог јаза који постоји између система образовања и привреде, а у коме активно учествује и привреда, преко Привредне коморе Србије.

За укључивање у дуални систем образовања интересовање је исказало 350 послодаваца, а 62 образовна профила су идентификована као потребна привреди.

Међутим, како нису сви образовни профили прилагођени дуалном систему образовања (у погледу обима практичне наставе и нису израђени на основу информација о потребама које је дала привреда), за нову школску годину припремљено је, поред пет постојећих, 14 нових образовних профила по којима ће се школовати 2000 ученика, у сарадњи са 60 школа, око 200 послодаваца у 40 градова широм Републике Србије.

Други образовни профили, у складу са потребама привреде, биће модернизовани и припремљени за следећу школску годину. То значи да ће у изради планова и програма наставе и учења бити укључена и привреда, како би опис посла образовних профила одговарао радним местима у реалном радном окружењу за које се ученици школују.

2. Који су жељени циљеви доношења закона

Закон о дуалном образовању, као посебни закон којим се уређује садржај и начин остваривања, има за циљ уређење учења кроз рад за ученике средњих стручних школа, а ради:

- унапређења средњег стручног образовања које ће бити прилагођено потребама привреде;
- стицања теоријских знања у школи, а практичних у компанијама у реалном радном окружењу имајући у виду да школе не могу испратити брзину техничко-технолошких промена које се дешавају на тржишту;
- повећања обима и квалитета практичне наставе;
- израде плана и програма наставе и учења који одговарају потребама привреде, односно описом послова који одговарају пословима које ће ученици обављати након школовања на будућем радном месту;
- омогућава се систематичан, рационалан и поступан приступ увођењу и развијању дуалног образовања уз свеобухватно сагледавање процеса, од почетка до краја школовања;
- стварање система у којем квалификација која се стиче на крају дуалног образовања заиста представља израз стечених компетенција, чиме се повећања запошљивости младих;
- инвестирање привреде у образовање ради улагања у своје будуће раднике, чиме ће се на дужи рок решити проблем недостатка одређених квалитетних кадрова;
- обезбеђивање услова за запошљавање након завршеног дуалног образовања;
- умањење трошкова које Министарство издваја за стручно образовање;
- омогућавање, односно повећавање шанси да се ученици запосле у некој од компанија у којима се изводило учење кроз рад,

– изградња предузетничког духа код младих и подстицај покретања сопственог посла, као и наставка школовања на струковним студијама и факултетима.

Ради праћења реализације прописаних циљева и превентивног предузимања корективних мера, Закон предвиђа оснивање Комисије за развој и имплементацију дуалног образовања, која ће на сваке три године о предузетим активностима и постигнутим резултатима подносити извештај Влади.

3. Да ли су разматране могућности за решавање проблема без доношења акта?

и

4. Зашто је доношење закона најбољи начин за решавање проблема

Имајући у виду да је дуално образовање специфичан вид средњег стручног образовања, у који су, поред ученика, наставника и школа укључени и послодавци и њихови запослени, Привредна комора Србије, родитељи, односно други законски заступници ученика средњих школа, те уређење међусобних права и обавеза свих ових актера захтева доношење закона којим ће се ово уредити.

Имајући у виду да Закон прописује низ процедура, које не могу бити предмет подзаконског акта, закон је био једина могућност уређења дуалног образовања.

5. На кога ће и како највероватније утицати решења у Закону?

Решења у Закону ће утицати на:

1) Ученике – обезбеђивањем квалитетније практичне наставе, односно учења кроз рад, ученици стичу, усавршавају и изграђују знања, вештина и способности, чиме се постиже стварање могућности лакшег и бржег запошљавања; кроз формално образовање обезбедиће се квалитетно функционално образовање; реализација образовних профила по моделу дуалног образовања неће утицати на запосленост у смислу да ће већ запослене раднике заменити ученици јер ученици нису запослени и не раде, већ уче кроз рад. Иако се може рећи да на трећој години школовања ученици постају продуктивни и доприносе стварању профита једне компаније, они не могу заменити квалификованог радника јер су још увек ученици; на првој години проводе свега један или ниједан дан у компанији, на другој два, а у трећој два или три дана (у зависности од образовног профила), што их никако не чини правим запосленим лицима.

2) Наставнике – наставници практичне наставе у стручним школама који су сходно наставном плану и програму били ангажовани у обуци ученика у оквиру практичне наставе, у оквиру профила који ће бити у дуалном образовању наставиће да раде са ученицима исти посао али ће практичну наставу обављати у предузећу и ти наставници практичне наставе зваће се координатори учења кроз рад код послодавца, за разлику од наставника практичне наставе у профилима који нису у дуалном образовању;

3) Привреду/предузећа – обезбеђивање дефицитарних кадрова, обезбеђивање квалитетнијих кадрова који имају потребне компетенције и способни су да изађу у

сусрет потребама савремене привреде и захтевима тржишта рада, унапређење конкурентности на међународном тржишту;

4) Запослене у предузећима / инструкторе – запослене у предузећима који су најбољи у свом послу, а који су и до сада имали улогу увођење у посао младих односно новопримљених у предузећима, директори ће упутити на похађање обуке за стицање лиценце односно основа педагошко-дидактичких знања и вештина неопходних за обучавање ученика у дуалном систему образовања; након стицања лиценце, директори ће их именовати за инструктора, а у зависности од броја ученика које приме на учење кроз рад, инструктори ће обучавати ученике или пуно радно време или само део радног времена;

5) Завод за унапређивање образовања и васпитања – у оквиру Законом прописаних послова које Завод редовно обавља активно ће учествовати у припреми прописаних услова за остваривање дуалног образовања. Наиме, Центар за стручно образовање и образовање одраслих, као организациона јединица Завода, у складу са Нацртом закона о основама система образовања и васпитања у опису послова имаће и припрему дела плана и програма наставе и учења средњег стручног образовања, припрему стандарда квалификација за образовне профиле у стручном образовању као и припрему садржаја програма обуке и испита за инструкторе за извођење учења кроз рад код послодавца;

6) Привредну комору Србије – с обзиром на то да је један од основних задатака (стратешких циљева) ПКС заступање интереса привреде Србије, а да је један од основних интереса привредних субјеката – чланова ПКС доступност и расположивост образованих кадрова, учешћем у реализацији дуалног образовања ПКС ће пружити адекватну подршку својим чланицама. ПКС ће тиме проширити спектар услуга привредницима Србије;

7) Јединице локалне самоуправе – имајући у виду да имају представнике у школском одбору стручних школа утицаће на доношење најважнијих одлука које се односе поред осталог и на профиле у дуалном образовању;

8) Родитеље ученика – услед бржег запошљавања родитељи неће бити принуђени да и након завршетка школовања и даље издржавају своју децу која не могу да нађу посао и себи обезбеде егзистенцију;

9) Буџет Републике Србије – мањи издаци за потребе средњег стручног образовања, али и мањи издаци за различите врсте социјалне помоћи незапосленима.

6. Какве ће трошкове примена закона изавати грађанима и привреди, а нарочито малим и средњим предузећима

1) Директни трошкови учешћа у дуалном образовању за привреднике у Републици Србији су прибављање одговарајућих докумената (доказ о обављању делатности која омогућава реализацију садржаја учења кроз рад прописане одговарајућим планом и програмом наставе и учења; доказ да над послодавцем није отворен стечајни поступак или покренут поступак ликвидације, као и да одговорно лице код послодавца и инструктор нису осуђивани правноснажном пресудом за прописано кривично дело и др.), а који ће бити потребни за стицање потврде о испуњености услова за извођење учења кроз рад (приближан износ прибављања наведених докумената је око 500 динара у случају да послодавац не жели да се прибаве

службеним путем), као и трошкови у вези са обуком и испитом инструктора.

Стратешка намера је да у дуалном образовању учествују само послодавци који имају интереса за то односно који имају проблем са проналажењем адекватних кадрова, а у скаду са тим очекује се да ће ти послодавци моћи и бити спремни да плаћају трошкове обуке и испита за инструкторе, као и да ученицима обезбеђују материјално-финансијска средства.

Привредна комора Србије ће сносити трошкове обучавања тренера који ће даље обучавати инструкторе из предузећа, као и полагања испита за инструкторе у следеће 4 године и то кроз пројекат који има са Привредном комором Аустрије.

За процену трошкова обуке инструктора могу да послуже подаци из пројекта са Привредна комора Аустрије. Илустрације ради, овим пројектом је планирано да у току 4 четири године (колико ће трајати реализација пројекта) буде одржан укупно 91 тренинг (1 тренинг тренера и 90 тренинга за инструкторе у компанијама). Планирано је да 20 тренера буде обучено и око 1350 инструктора на 90 тренинга. Процењени трошкови тренинга су 17,900 ЕУР за тренинг тренера и 2,650 ЕУР по једном тренингу за инструкторе. Укупни трошкови су ~256,000 ЕУР и обухватају трошкове ангажовања стручњака из иностранства, потребне трошкове пута и смештаја, трошкова исхране, превозилачких услуга и опреме.

По завршетку пројекта, након успостављања система, трошкове обука инструктора сносиће послодавци.

Што се тиче других трошкова, на пример трошкова опремања радног простора, послодавци их неће имати, јер се радни простор неће посебно прилагођавати ученицима. Један од циљева овог модела образовања је да ученици уче у реалном радном окружењу, оном који послодавац већ има.

Трошкове накнаде за превоз ученика је тешко проценити, јер они зависе од удаљености места боравка ученика и радних просторија послодавца, као и од броја ученика који су у дуалном моделу образовања.

Трошкови безбедности на раду зависе од образовног профила, а заправо су и то трошкови који се односе на услов који послодавци морају испунити не само према ученицима, већ и према својим запосленима.

Остали трошкови које ће Привредна комора Србије сносити односе се на:

- учешће у изради предвиђених подзаконских аката;
- утврђивање описа рада у стандарду квалификације;
- учешће у изради плана уписа у средње школе;
- проверу испуњености услова за извођење учења кроз рад код послодавца;
- образовање и рад комисије за утврђивање испуњености услова;
- обраду захтева за проверу испуњености услова;
- издавање и одузимање Потврде о испуњености услова;
- вођење и ажурирање регистра послодаваца којима је издата и одузета

Потврда;

- објављивање података из регистра послодаваца на својој интернет страници;
- објављивање, након закљученог уговора о дуалном образовању, информација о плану и програму наставе и учења и друге информације од значаја за учење кроз рад, на својој интернет страници;

- подршку школи да организује учење кроз рад код другог послодавца, у случају раскида уговора о дуалном образовању;

- успостављање и вођење регистра уговора о дуалном образовању и уговора о учењу кроз рад;
- објављивање података из регистра уговора о дуалном образовању на својој интернет страници;
- издавање лиценце инструктора и вођење регистра издатих лиценци;
- именовање квалификованих представника послодаваца за учешће на завршним и матурским испитима.

Комисију на завршним и матурским, као и до сада у огледним профилима, чине представници школе и квалификовани представници послодаваца које именује Привредна комора Србије, а који свој рад обављају без накнаде.

Све трошкове имплементације дуалног образовања које ће Привредна комора Србије сносити неће утицати на висину чланарине, као ни на висину било које друге услуге коју Привредна комора Србије нуди својим чланицима. Висина чланарине је прописана Законом о коморама, а утврђивање висине других услуга су прописане посебним актима Привредне коморе Србије и имају посебне унутрашње процедуре.

Већина трошкова које ће Привредна комора Србије сносити односи се на послове које запослени у Привредној комори Србије већ обављају у току свог редовног посла и током радног времена што неће захтевати њихово додатно ангажовање као ни ангажовање лица ван привредне коморе Србије.

Индиректни трошкови нису процењени, али узимајући у обзир резултате поменутог истраживања које је показало да су су од 2001. до 2012. године привреду недостаци образовног система коштали скоро 3,5 млрд. евра због организације неформалног образовања за увођење у посао нових радника, овим Законом се стварају услови за остваривање добитака за привреду, мала и средња предузећа, ученике као раднике или чак и будуће послодавце.

7. Да ли су позитивне последице доношења закона такве да оправдавају трошкове које ће он створити?

Држава је у претходном периоду одвајала значајна средства за улагање у средње стручно образовање, односно у опремање школских учионица/радионица, као и репро материјала неопходног за ученичку праксу која је и до сада постојала у систему средњег стручног образовања.

С обзиром на то да техничко-технолошки развој значајно напредује, држава није у могућности да обезбеди средства из буџета РС за опремање учионица која би тај развој сврсисходно пратила. Отварањем врата послодавцима који улазе у дуални систем образовања и омогућавање ученицама да стичу компетенције и кроз учење кроз рад у реалном радном окружењу значајно умањује потребу да држава и даље одваја средства за опремање школских учионица/радионица. Држава ће на овај начин у наредном периоду са порастом броја ученика у дуалном систему као и броја нових дуалних профила уштедети значајна средства којима ће појефтинити школовање ученика у средњем стручном образовању.

Послодавци неће имати потребу да приликом запошљавања нових радника издвајају знатна средства за организовање обуке јер су их ученици већ стекли кроз формално – дуално образовање.

„Јефтина радна снага” се продукује у систему образовања који кроз концепцију наставних планова и програма у стручном образовању не прати савремени техничко-технолошки развој. Одрживост пословања послодаваца је управо доказ да они поседују савремена сазнања о техничко-технолошком напретку и као такви постају партнери у дуалном образовању и омогућавају младима да кроз учење у реалном радном окружењу стичу компетенције.

Очекује се да корист која ће бити остварена увођењем дуалног образовања и његове примене, буде видљива након 5 до 10 година, односно након завршетка једног циклуса средњег образовања које се реализује по дуалном моделу и изласком тих ученика на тржиште рада.

8. Да ли се законом подржава стварање нових привредних субјеката и тржишна конкуренција?

СТИЦАЊЕМ нових знања, компетенција, вештина и способности, стицањем радне дисциплине, осећаја за одговорност, учење самосталном и тимском раду, омогућавањем учења кроз рад у реалном привредном окружењу и подстицању предузетничког духа, ученици као будући радници имаће већу могућност, знања и искуство да се, након школовања, определе за самосталну предузетничку делатност, односно оснивање малих и средњих предузећа. Већи број предузећа требао би позитивно да утиче на тржишну конкуренцију и унапређивање квалитета рада предузећа.

9. Да ли су све заинтересоване стране имале прилику да се изјасне о закону?

На предлог Министарства просвете, науке и технолошког развоја, Одбор за јавне службе Владе Републике Србије, на основу члана 41. став 3. Пословника Владе („Службени гласник РС“, бр 61/06-пречишћени текст, 69/08, 88/09, 33/10, 69/10, 20/11, 37/11, 30/13 и 76/14), на седници одржаној 17. маја 2017. године донео је Закључак 05 Број: 011—4507/2017, којим је утврђено спровођење јавне расправе о Нацрту закона о дуалном образовању и утврђен је Програм јавне расправе.

Јавна расправа о Нацрту закона о дуалном образовању спроведена је у периоду од 19. маја до 8 јуна 2017. године. Текст Нацрта закона био је објављен на интернет страници Министарства просвете, науке и технолошког развоја и на порталу е-управе, а заинтересовани су могли своје примедбе, предлоге и сугестије да достављају Министарству путем посебног формулара који се могао преузети на званичној интернет страници Министарства просвете, науке и технолошког развоја.

Током јавне расправе одржане су три трибине у:

1. **Новом Саду**, 26. мај 2017. године у ОШ „Светозар Марковић Тоза”, Јанка Чмалика 89, у периоду од 14,00 – 16,00 часова;
2. **Нишу**, 01. јун 2017. године на Електронском факултету, А. Медведева 14, у периоду од 14,30 – 16,30 часова;
3. **Београду**, 08. јун 2017. године у Сали београдске општине Врачар, Његошева 77, у периоду од 14,00-16,00 часова.

У јавној расправи учествовали су представници: Савета за стручно образовање и образовање одраслих, Завода за унапређивање образовања и васпитања, Покрајинског секретаријата за образовање, управу и националне мањине – националне заједнице, Уније послодаваца Србије, Привредне коморе Србије, Јединица локалне самоуправе, послодаваца, репрезентативних синдиката образовања и гранских синдиката. Поред тога учешће у расправи узели су и директори и наставници средњих школа, чланови заједница стручних школа, представници родитеља, невладиних организација и други заинтересовани појединци. Јавна расправа је протекла у полемичком али парламентарном духу осим у случају Београда где је група учесника, која се отворено противи доношењу овог закона, онемогућила да предлог нацрта закона буде представљен од стране предлагача.

Заинтересоване стране имале су прилику да учествују у изради Закона и дају предлоге за измене појединих законских решења. Са представницима свих репрезентативних синдиката у области просвете одржан је састанак након кога је више добијених предлога усвојено и тако постало саставни део Закона. Представници Привредне коморе Србије, као заступници послодаваца - једне од најважнијих заинтересованих страна, све време су били укључени у израду Закона. Представници стручних школа, директори и наставници имали су прилику да креирају поједина законска решења односно дају своје сугестије приликом његове израде. О закону су се у делу који се односи на улогу локалних самоуправа изјаснили и представници Сталне конференције градова и општина.

О Закону су се у виду коментара и предлога изјаснили и међународни експерти, представници Немачке, Аустрије и Швајцарске који руководе донаторским пројектима реформе стручног образовања у Србији.

На е-маил адресу dualno.obrazovanje@mpn.gov.rs, пристигло је укупно 36 дописа са предлозима, примедбама и сугестијама.

- Београдска отворена школа
- УНИЦЕФ
- Завод за унапређивање образовања и васпитања
- Унија послодаваца града Сремска Митровица
- Gebruder Weiss doo
- Покрајински секретаријат за образовање, прописе, управу и националне мањине-националне заједнице
- Пољопривредна школа „Р.Ј. Селја” Прокупље
- Покрет слободних грађана
- European Graduate School-EGS, Sas-Fe, Švajcarska
- Техничка школа „Дрво арт” БЕОГРАД
- Техничка школа „Иван Сарић ” у Суботици
- Удружење самосталних занатлија Нови Сад
- Пољопривредна школа „Радош Јовановић Селја” - Прокупље
- Форум привредника Чачак
- „КОСМОС ПРИНТ”, Београд, графичко предузеће
- Новкол а.д. Београд
- ФАРМАЛОГИСТ ДО БЕОГРАД
- ДОО Студио Марушка

- Techno-Coop doo Subotica
- „ЗАПИС”, Аранђеловац
- dm drogerie markt doo
- Делез Србија
- „ЧУГУРА ПРИНТ”
- Alltech Serbia doo Senta
- „Електромрежа Србије” а.д.
- Немачко-српска привредна комора
- Столарска радионица ТИК Сремска Митровица ЛИОН ГРОУП СИСТЕМ, групација од 12 чланица (Еуро Петрол, Еуро Гас, Еуро Петрол Транс, Еуро Стеел Центер, ДЕС, Лука Сента, Еуро Гарни Хотел, Интеграл Инжењеринг, Минпрес, Мин Технопроцес, Трансфер Р, Лион карт).

- Удружење Контекст
- Унија синдиката просветних радника Србије
- Центар за политике еманципације
- Удружење „Радник” Београд
- Удружење грађана са хендикепом „Френ”
- Средња школа „Свети Ахилије” Ариље
- Мрежа организација за децу Србије (МОДС)
- Удружење грађана Родитељ
- Агроинвест Фондација Србија
- Центар за интеграцију младих
- Западnobалкански институт
- Центар за развој потенцијала деце и младих „Плеј”

Министарство је размотрило све изнете начелне и појединачне сугестије, предлоге и примедбе изнете током јавне расправе.

Примедбе и сугестије за измену појединих чланова или ставова Нацрта закона о дуалном образовању, односиле су се на:

- Дефиниције основних појмова, дуално образовање, учење кроз рад, инструктор и посебно координатор учења кроз рад;
- Прецизирање улоге координатора учења кроз рад;
- Допуну одредбе која дефинише област примене Закона;
- Дефинисање каријерног вођења и саветовања и партнерства школе и компаније као додатних принципа дуалног образовања;
- Дефинисање положаја особа са инвалидитетом у оквиру принципа једнаке могућности за све;
- Дефинисање конкурентности привреде као једног од циљева дуалног образовања;
- Прецизирање поступка и надлежности у доношењу планова и програма наставе и учења у дуалном образовању;
- Утврђивање рока важења стандарда квалификације на максимално пет година;
- Прецизирање обима учења кроз рад код послодавца, дневног времена учења и максималне недељне оптерећености ученика у процесу учења кроз рад;

- Прецизирање услова под којим се део учења кроз рад реализује у школи;
- Разјашњење улоге школе, послодавца, родитеља и ученика у процесу уписа ученика, посебно у делу распоређивање ученика код послодавца;
- Послодавци захтевају могућност селекције и избора ученика на учењу кроз рад;
- Прецизирање одредаба заштите права ученика у домену безбедности на раду као и у домену одредаба уредбе о недозвољеним пословима за децу;
- Прецизирање процедуре лиценцирања послодаваца, улоге ПКС и састава Комисије која утврђује испуњеност услова;
- Прецизирање процедуре контроле лиценцираних послодаваца и поступка одузимања лиценце;
- Минимално трајање уговора о дуалном образовању;
- Укидање обавезе објављивања уговора на интернет страници школе и послодавца;
- Раскид уговора од стране послодавца да се омогући у случају организационих и технолошких разлога;
- Раскид уговора од стране ученика да се омогући у случају намере ученика да промени школу и образовни профил;
- Прецизирање обавезних елемената уговора о учењу кроз рад посебно елемената материјално и финансијско обезбеђење ученика;
- Прецизирање одредби услова за инструктора – инструктор мора имати најмање исти ниво образовања као што је ниво профила у коме је ангажован као инструктор;
- Дужина трајања педагошко дидактичке обуке треба да буде повећана у односу на предложених 40 сати. Послодавци сматрају да обука може бити и краћа;
- Прецизирање обавезе плаћања обуке и испита за инструктора и прецизирање ко плаћа обуку;
- Прецизирање односа броја инструктора и ученика које инструктирају од 1:5 до 1:10;
- Прецизирање састава Комисије која спроводи испит за лиценцу инструктора, обавезни чланови из Министарства, Завода за унапређивање образовања и васпитања и чланица ПКС;
- Конкретизација садржаја и поступка матурског и завршног испита;
- Прецизирање одредбе плаћања превоза ученику на учењу кроз рад на износ стварних трошкова за јавни градски превоз и накнаде трошкова исхране у складу са општим актом послодавца;
- Повећање износа финансијског обезбеђења ученика на 70% минималне цене рада по радном часу проведеном на учењу кроз рад. Предлаже се избацивање одредбе продуктиван рад;
- Обезбедити ученику сигурност располагања добијеном надокнадом и спречити могуће злоупотребе родитеља или другог законског заступника;
- Увести праћење реализације наставе и учења код послодавца од стране просветних саветника и Завода за унапређивање образовања и васпитања;
- Брисати одредбе које прописују надзор од стране просветног инспектора у просторијама послодавца;

– Размотрити казнене одредбе са могућношћу њиховог елиминисања у циљу укључивања што већег броја послодаваца – предлог ПКС;

– Повећати предвиђене казне како би се превентивно деловало на кршење одредби закона – предлог појединих учесника;

– Доношење подзаконских аката истовремено са усвајањем Закона;

Одложити примену за једну годину због потребе боље припреме подзаконских аката.

Министарство просвете, науке и технолошког развоја извршило је неопходне измене Нацрта закона уважавајући одређене примедбе добијене у току јавне расправе. Све примедбе, сугестије и предлози који су упућени предлагачу у току јавне расправе су пажљиво размотрени. Сви предлози и сугестије којима се унапређују законска решења предложеног текста Нацрта закона уграђена су у коначни текст Нацрта закона

Према одредбама Нацрта закона о дуалном образовању, ученици нису у процесу рада већ у процесу учења кроз рад, односно моделу реализације плана и програма наставе и учења који се односи и на стицање компетенција у сарадњи са послодавцима. С обзиром на то да дуално образовање као модел реализације наставе подразумева и стимулацију кроз издвајање материјалних средстава, са релевантним партнерима који су учествовали у креирању Закона усаглашен је став да ученик добија најмање 70% минималне цене рада по сату. Овај износ је производ усаглашеног мишљења ових заинтересованих страна да ученик за време реализације плана и програма наставе и учења је у процесу учења и та средства су опредељена као мотивација и подршка стицању компетенција, а не као накнада за продуктиван рад за који се претпоставља да ће ученик остварити тек у завршној фази свог школовања.

10. Које ће се мере током примене закона предузети да би се постигло оно што се законом предвиђа?

Одузимање Потврде послодавцу о испуњености услова за извођење учења кроз рад, Привредна комора Србије ће вршити на основу контроле, а по добијеним информацијама које добије од АПР, школе, ученика/родитеља, надлежних инспекција и органа, а најпре од својих регионалних канцеларија које су и сад у сталном контакту са предузећима и посебно ће бити са свим предузећима која буду у дуалном систему образовања.

Имплементација Закона о дуалном образовању подразумева следеће мере:

- послодавци ће обезбеђивати материјално-техничке услове за извођење учења кроз рад, као и финансијске кроз право на накнаду за учење кроз рад;

- Привредна комора Србије ће у сарадњи са Министарством и Заводом створити базу тренера (обучити тренере), кроз пројекат Привредне коморе Србије и Привредне коморе Аустрије и другим поменутих иностраним партнерима, који ће бити одговорни даље за обуку инструктора из предузећа;

- Привредна комора Србије ће бити одговорна за организацију обуке и лиценцирање лица запослених у предузећима – инструктора који ће бити одговорни за ученике током учења кроз рад односно за њихово стицање компетенција прописаних стандардом квалификације и планом и програмом наставе и учења.

У циљу потпуне примене овог закона, Министарство ће донети подзаконске акте у роковима прописаним овим законом, и то:

1. Правилник о плану и програму наставе и учења, који садржи и стандард квалификација (састоји се од описа рада и циљева и исхода учења);
2. Правилник о програму обуке за инструктора и ближе услове о полагању испита за инструктора;
3. Правилник о начину распоређивања ученика за учење кроз рад;
4. Правилник о ближим условима о начину рада, активностима и саставу тима за каријерно вођење и саветовање.

Наведене подзаконске акте министар ће донети у року од шест месеци од дана ступања на снагу закона.

У циљу потпуне примене овог закона, Привредна комора Србије ће донети опште акте у роковима прописаним овим законом, и то:

1. Акт о организацији, саставу и начину рада комисије за утврђивање испуњености услова за извођење учења кроз рад код послодавца;
2. Акт о спровођењу обуке, саставу комисије на испиту за стицање лиценце инструктора, издавању лиценце и регистру издатих лиценци;
3. Акт о висини трошкова обуке и полагања испита за инструктора.

Наведена акта Привредна комора Србије ће донети у року од три месеца од дана ступања на снагу закона.

У вези са институционално-управљачким мерама и активностима органа и организација за спровођење Закона обезбеђени су финансијски, техничко-технолошки, организациони и кадровски капацитети. За спровођење нових решења и за примену Закона неће бити потребно мењати организациону структуру органа и организација које ће учествовати у припреми и реализацији дуалног образовања (Министарство, Завод за унапређивање образовања и васпитања, Министарство за рад, стручне школе, предузећа и др.), као ни мењати број запослених у њима.

С тим у вези, напомињемо да ће Привредна комора Србије, као једино удружење привредника у Републици Србији које заступа интересе привреде у дуалном образовању, преузети на себе реализацију низа законом прописаних активности. Будући да је Привредна комора Србије основана Законом о привредним коморама („Службени гласник РС”, број 112/15), сви привредни субјекти су чланови Привредне коморе Србије (чланство је обавезно). Привредна комора Србије има регионалну покривеност, тј. мрежу канцеларија широм Републике Србије. Надзор над радом Привредне коморе Србије биће вршен од стране Комисије за развој дуалног образовања, коју формира Влада.